

Národní obrození v Čechách

Charakteristika doby

- V 18. a 19. století bylo naše území stále součástí mnohonárodnostní habsburské monarchie. V této době však započalo postupné potlačování feudalismu a prosazovalo se nové společenské uspořádání, v němž si hlavní místo získalo měšťanstvo.
- Ke změnám pomohla vláda tzv. osvícenských absolutistů, což v případě naší říše, byli Marie Terezie (vládla v letech 1740 – 1780) a její syn Josef II. (vládl v letech 1780 – 1790). Oba se snažili o přebudování habsburské monarchie tak, aby se vyrovnala vyspělým evropským zemím. V duchu osvícenských zásad provedli řadu reforem, mezi něž patřilo zejména zrušení jezuitského řádu (r. 1773), všeobecná školská reforma (r. 1774), vydání tzv. tolerančního patentu (r. 1781 – svoboda volby náboženské víry), zrušení nevolnictví (r. 1781) a omezení cenzury.
- Proti sobě působily dva vlivy:
 1. Josef II. vyhlásil v roce 1781 němčinu za jediný úřední jazyk, čímž posílil její výlučnost na našem území
 2. Na druhé straně došlo po zrušení nevolnictví k masovému příchodu česky mluvícího venkovského obyvatelstva do převážně německy mluvících měst.
- Na konci 18. století byl český jazyk v hlubokém úpadku. Germanizační snahy Habsburků se již plně projeví – němčina byla jazykem nejen úředním, ale mluvilo se jí i ve školách a v běžné komunikaci vyšších vrstev. Češtinu používal pouze venkovský lid a nejhudší městské vrstvy, česká literatura byla zastoupena jen knížkami lidového čtení, jarmarečními písněmi. Spisovná podoba českého jazyka nebyla ustálena vůbec.
- Pojem národní obrození je dodatečně vytvořený pojem. Poprvé jej užil v roce 1895 T. G. Masaryk ve spise Česká otázka, do té doby se používaly termíny vzkříšení či znovuzrození národa. Označuje složitý historický proces, při němž došlo k zastavení jazykového úpadku češtiny, k vytvoření nového spisovného jazyka, ke znovuoobnovení české literatury, k položení základů českého novinářství a divadelnictví. V této době se začalo vytvářet národní povědomí a vznikl základ novodobého českého národa.
- Proces formování novodobého českého národa, probíhající od konce 18. st. do 80. let 19. st. V počátku reagovalo na osvícenský centralismus a prosazování němčiny jako jednotného úředního jazyka v habsburské monarchii, proto kladlo do popředí požadavek záchrany a rozvoje národního jazyka jako rozhodujícího znaku národa. Obnovilo a vytvářelo spisovný český jazyk, prosazovalo jej jako závaznou normu do krásné literatury, vědy a veřejného života.
- První generace obrozenců osvícensky orientována (J. Dobrovský); 1815–48 převážil romantický přístup, reprezentovaný J. Jungmannem, V. Hankou, p. J. Šafaříkem a F. Palackým, který obrozenecký program zdůvodnil historicky (Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě) a politicky.
- V revoluci 1848–49 vrcholily obrozenecké snahy pokusem o dosažení kulturní a politické svobody českého národa v rámci monarchie.
- Po porážce revoluce a za Bachova absolutismu v 50. letech 19. st. nastal útlum aktivity, která se obnovila v nových podmínkách po 1860 (založení

Času, Národních listů, Sokola, Národní strany) a stupňovala se 1868–71 v neúspěšném zápase o splnění českých požadavků. Tehdy již národní česká společnost byla emancipována hospodářsky a kulturně (dokončení Národního divadla jako symbol úspěšného národního obrození); o politickou svébytnost bojovala česká společnost do 28. 10. 1918.

Periodizace

- Jako národní obrození obvykle označujeme období, jehož začátek spadá do 70. let 18. století a konec do 50. let 19. století. Tradičně bývá literární historií děleno do 4 etap.
- 1. etapa - nazývaná také obranná, zahrnuje období od 70. let 18. století do počátku 19. století, kdy se utvářely základy českého jazyka, české obrozenecké literatury, českého divadelnictví a novinářství. V kultuře dominovaly vlivy klasicismu a osvícenství.
- 2. etapa - národní hnutí přechází do útoku, zahrnuje počátek 19. století do roku 1830, byl vytvářen jazykový program národního obrození. Spisovatelé se snažili dokázat, že český jazyk je schopen vyrovnat se jazykům vyspělých evropských literatur. V literatuře se velkou měrou se uplatňoval preromantismus.
- 3. etapa - je vymezená zhruba lety 1830 – 1848, vznikají a rozvíjejí se revoluční síly, což vedlo k vytváření podmínek pro zaktuálnění literatury, byla to doba romantismu. Rok 1848 byl současně významným mezníkem v českých dějinách, neboť politická reprezentace, v čele s F. Palackým, poprvé vystoupila s uceleným politickým programem – austroslavismem (austroslavismus - snahy Slovanů v habsburské monarchii přeměnit rakouské císařství ve „svazek rovnoprávných národů“), přičemž se Čechy měly stát autonomním národnostním státem. Silný vliv mělo rak. - uherské vyrovnání 1867, které podle Slovanů jednoznačně zvýhodnilo Maďary.)
- 4. etapa - 50. léta 19. století, byla obdobím dočasného potlačení národních snah – bachovský absolutismus (označení vládního systému v monarchii v 50. letech 19. st., projevoval byrokratickým centralismem, potlačováním národnostních snah neněmeckých národností monarchie, sepětím státu a církve, absencí ústavy a potlačení samosprávy

První etapa

- **70. léta 18. století – počátek 19. století**
- Cílem bylo zachování existence českého jazyka a vybudování základů svébytné národní literatury.
- Společným rysem vlastenců bylo zaměření na českou minulost, vyzdvihování její velikosti a slávy. Současně se neubránili obavám o budoucnost českého národa.

Jazykověda

- Byly vydávány jazykové obrany, např. F. M. Pelcl vydal v roce 1775 Balbínovu Rozpravu na obranu jazyka slovanského, zvláště českého z roku 1672.
- Autorem další obrany byl jazykovědec, překladatel, básník Karel Ignác Thám – Obrana jazyka českého proti zlobivým jeho utrhačům.
- Jazyková obrana je pojmenování pro publicistický text, který vyzdvihoval slávu Čechů v minulosti, naříkal nad neblahým stavem národa a jazyka

v současnosti a zároveň protestoval proti bezpráví. Později obrany poukazovaly i na praktičnost a nutnost češtiny.

Josef Dobrovský

- Český filolog, historik, teolog, významný představitel národního obrození, vědecká autorita evropského formátu, zakladatel vědecké slavistiky a bohemistiky
- Uměl 12 cizích jazyků, zabýval se matematikou, fyzikou, archeologií a botanikou. Jeho hlavním zájmem byly české dějiny, jazyk a literatura.
- Narodil se v Ďarmotech, dnes v Maďarsku, dětství prožil v Horšovském Týně. V rodině se mluvilo německy, česky se naučil až během studia na gymnáziu v Havlíčkově Brodě a Klatovech. Studoval teologii v Praze, stal se vychovatelem v rodině Nosticů. Jako vědec se věnoval studiu nejstarších dějin, jazykovědy a literární historie.
- Zastávce vědeckého přístupu k jazyku, spoluvůrce spisovné normy češtiny, autor dějin českého písemnictví, editor starší české literatury, vydavatel německy psaných časopisů mapujících bohemistické prameny a informujících čtenáře o vědeckém, kulturním i náboženském životě v Čechách i na Moravě. (*Literární magazín Čech a Moravy*) i slovanský národopis (*Slavín, Slovanka*).
- Podnikl studijní cestu po Evropě. Podílel se na založení České společnosti nauk (1784) a Vlasteneckého muzea (1818)
- Nevěřil v budoucnost českého jazyka, vysoce však oceňoval jeho úroveň v minulosti. Svá díla psal německy nebo latinsky, neboť čeština v jeho době nebyla ještě schopná vědeckého vyjadřování.
- Odpůrce pravosti Rukopisu zelenohorského.
- Autor **Německo-českého slovníku** (něm., 1. díl 1802, 2. díl dokončili A. J. Puchmajer a V. Hanka, vyd.1821), **Zevrubné mluvnice jazyka českého** (něm., 1809) – shrnuje mluvnické zásady, slova dělí do slovních druhů, vytváří systém vzorů pro skloňování a časování sloves, navazuje na veleslavínskou češtinu.
- Propagátor srovnávací slovanské jazykovědy - **Základy jazyka staroslověnského** (lat., 1822) – základní dílo slavistiky (nauka zkoumající slovanské jazyky)
- Autor dějepisných prací (*Kritické pokusy očistit starší české dějiny od pozdějších výmyslů*, soubor studií, něm., 1803–19) a prvních souvislých, chronologicky uspořádaných dějin české literatury - **Dějiny české řeči a literatury**, (něm., 1792), mapujících literaturu především na základě vývoje jazyka, vývoj literatury spojoval se stavem jazyka, hodnotil nejvýše dobu veleslavínskou, nazval ji „zlatým věkem“ českého písemnictví.

Historie

- V tomto období dochází k velkému rozmachu vědy, která se rozvíjela v osvíceneckých vědeckých společnostech. V Praze vznikla v roce 1774 Soukromá společnost nauk, která soustřeďoval odborníky z nejrůznějších vědeckých oborů, měla dvě sekce , jednu pro přírodní vědy a matematiku, druhou pro historii, vlastivědu a jazykozpyt.

Gelasius Dobner

- Historik a národní buditel, je považován za zakladatele českého moderního kritického dějepisu.
- Vydával staré dokumenty a hodnotil je. Zabýval se zejména kritickým zhodnocením Hájkovy Kroniky české a dokázal její historickou nespolehlivost.

František Martin Pelcl

- Dobnerův pokračovatel
- První profesor českého jazyka a literatury na pražské universitě (od roku 1793)
- Věřil v budoucnost české kultury a sám se pokusil přispět ke zvýšení její úrovně.
- **Nová kronika česká** (1791 – 1795) – populární 4dílná kronika, která měla nahradit stále oblíbenou, ale nepřesnou Hájkovu – první pokus o vědecké dílo napsané v době NO v češtině.

Novinářství

- Kolébkou prvního českého periodika se stala počátkem roku 1719 jedna z nejlepších pražských tiskáren té doby – nakladatele Karla Františka Rösenmüllera. Tam 4. února 1719 vyšlo první číslo **Pražských poštovských novin**. Ty pak vycházely s kratšími přestávkami více než 50 let, většinou dvakrát týdně, až do roku 1772, kdy majitel vyhlásil úpadek. Teprve roku 1785 se podařilo vydávání jiného českého periodika obnovit, tentokrát už natrvalo. Nějaký čas vycházely Pražské poštovské noviny znovu u Rösenmüllerů, pak licenci odkoupil knihtiskařský velkopodnikatel Jan Ferdinand ze Schönfeldu. Ten ve svém podniku zaměstnal Václava Matěje Krameria, a když poznal jeho výtečné jazykové, překladatelské, literární a organizační schopnosti, svěřil mu od počátku roku 1786 veškerou péči o tento list.

Václav Matěj Kramerius

- Český vydavatel, organizátor národně obrozeneckého snažení
- Redaktor a vydavatel česky psaných novin, které přejmenoval na **Schönfeldské c. k. pražské noviny**. Novinám dal novou kvalitu a nové poslání, noviny přestaly být listem, který jen překládá z němčiny, a začaly si hledat svůj obrozenecký program. K aktuálnímu zpravodajství přibyly materiály osvícensky zaměřené na výchovu a vzdělávání prostých lidí, přinášely popularizující články o nových způsobech hospodaření, literární recenze, divadelní kritiky apod.
- Zaměstnanec brzy přerostl svého zaměstnavatele (Schönfeld) a začalo docházet k neshodám. V roce 1789 Kramerius opustil noviny (po něm je neúspěšně vedl V. Thám) a začal vydávat své vlastní noviny **Krameriusovy c. k. pražské poštovské noviny**, přejmenované nakonec na **Krameriusovy c. k. vlastenecké noviny** (1791). Noviny pak řídil 19 let, až do své smrti, po něm je pak převzal jeho syn, který je řídil do roku 1825.
- Krásná literatura se orientovala na lidového čtenáře a osvětovou práci. Znovu se vydávala díla starších autorů, zejména knížky lidového čtení, (rytířské

romány, mravoučné povídky, cestopisy). Tuto práci vykonávalo především nakladatelství **Česká expedice**, které založil roku **1789** V. M. Kramerius. Okolo něj se soustředil kulturní a společenský život.

Divadlo

- Významným činitelem v rozvoji národního sebevědomí bylo divadlo. Jeho centrem v českých zemích byla v 18. století Praha. První stálé divadlo vzniklo adaptací tržnice **V Koticích** na dnešním Ovocném trhu. Na jeho scéně se hrály v letech **1739 – 1783** opery, balet, pantomima a činohra, střídaly se zde soubory italské, německé, francouzské a holandské. V roce **1771** zde zazněla poprvé i čeština, když byla uvedena první hra v češtině – **Kníže Honzík**, překlad německé hry (J. Ch. Krügera), nevzbudila však větší ohlas.
- V roce **1783** bylo otevřeno **Nosticovo divadlo** (dnes Stavovské). Večer se zde hrálo pro vznešenější obecnost německy, občasná odpolední představení určená pro lidové publikum byla hrána česky.
- Od roku **1786** se začaly hrát první původní české hry – známou se stala hra **Břetislav a Jitka** od V. Tháma.
- Vlastenci vybudovali v roce **1786** na Koňském trhu (dnes Václavské nám.) proslulé dřevěné divadlo **Bouda** (oficiální název byl Vlastenecké divadlo), které navštívil i císař Josef II. To se však v roce **1789** dostalo do finančních problémů a bylo zbouráno. Pak se hrálo na různých místech Prahy – např. v domě **U Hybernů**
- Skutečně stálou a samostatnou scénu získalo české obecnost až v roce **1862** vybudováním **Prozatímního divadla**.

Václav Thám

- Dramatik, herec, básník, divadelní kritik, překladatel divadelních her a novinář. Byl vůdčí postavou počátků obrozeneckého divadla.
- Jeho vlastenecké hry, zobrazující výseky z národních dějin, byly velmi oblíbené. **Břetislav a Jitka, Vlasta a Šárka, Švédská vojna v Čechách**.

Prokop Šedivý

- Je autorem frašek z pražského prostředí a překladatelem řady divadelních her. **Masné krámy, Pražští sládcí**

Poezie

- Koncem 18. století doznívala duchovní lyrika, kramářská poezie, poezie písmáků, dále se rozvíjela lidová píseň.
- Prvním vážným literárním počinem novočeské básnické školy se stal almanach **Básně v řeči vázané**, vydaný **V. Thámem** v roce **1785**. Zahrnoval hlavně básně starších autorů, překlady z cizí poezie a původní příspěvky českých autorů v duchu tzv. anakreontiky. Sborník měl dokázat, že české poezie existuje celá staletí.
- **1795** vystoupila nová básnické generace v čele s **Antonínem Jaroslavem Puchmajerem** dvěma almanachy **Sebrání básní a zpěvů**. Sám Puchmajer vynikal jako autor ód (**Óda na Jana Žižku, Óda na jazyk český**) a bajek. K jeho družině patřil i **Šebestián Hněvkovský**, který proslul sentimentální

baladou **Vnislav a Běla** a komickým eposem **Děvín**, který parodicky vypráví pověst o dívčí válce.

Druhá etapa

- **Počátek 19. století – 1830**
- Jejím cílem bylo vytvořit základy české vědy a umělecky náročnou literaturu. Vlastenci usilovali o začlenění české kultury do evropského kontextu. Chtěli dokázat, že český jazyk je schopen vyrovnat se jazykům vyspělých literatur.
- V tomto období se začal uplatňovat preromantismus, díla se vyznačoval větší citovostí, středem zájmu byla přirozená společnost, propaguje se návrat k přírodě a k dávnověku. Zdrojem inspirace se stává lidová poezie.

Jazykověda

Josef Jungmann

- Vedoucí osobnost druhé etapy NO, český obrozenecký jazykovědec, literární historik, překladatel, propagátor českého jazyka
- Pocházel z Hudlic u Berouna. Po studiích filozofie a práv, působil jako profesor na gymnáziu v Litoměřicích a později v Praze. Byl zvolen děkanem filozofické fakulty, v roce 1840 se stal děkanem univerzity.
- Byl iniciátorem prvního českého vědeckého časopisu **Krok** (1821)
- Svá díla psal česky
- Významná byla jeho překladatelská činnost, překládal z francouzštiny (Chateaubriand), angličtiny (Milton) i němčiny (Goethe). Pokoušel se tak dokázat, že čeština je schopná vyrovnat se i s náročným uměleckým textem.
- **Slovník česko-německý** (5 dílů, 1834–39) – nejdůležitější práce, slovní zásobu čerpal ze všech dostupných pramenů: ze starší literatury, z lidové řeči, ze slovanských jazyků, vytvářel nová slova.
- **Slovesnost** (1820, přepracováno 1845) – učebnice teorie literatury, čítanka s ukázkami z literatury – domácí i cizí, a zároveň učebnice slohu. Tuto knihu napsal pro potřeby vládního nařízení, které umožňovalo vyučovat češtinu na gymnáziích.
- **Historie literatury české** (1825, přepracováno 1849) – pokus o souhrnný obraz vývoje české literatury. Dobrovský vyděl těžiště české literatury ve starších dobách, Jungmann chápal NO jako začátek nové epochy českého jazyka i literatury.
- Inspiroval své přátele vědce, shromážděné kolem čas.Krok, k vytváření českého vědeckého názvosloví. Jan Svatopluk Presl - botanika, Karel Bořivoj Presl – mineralogie, chemie, Jan Evangelista Purkyně - fyziologie
- Zastávce pravosti Rukopisu královédvorského a zelenohorského.

Rukopisy

- Národní sebevědomí trpělo absencí staročeských literárních památek, zejména hrdinských eposů. Čeští vlastenci se domnívali, že i u nás existovaly takové hrdinské zpěvy. Proto vznikly rukopisy, které měly nahradit to, oč byl národ připraven nepřízní osudu. Silně působila i romantická představa, že tyto hrdinské básně posílí národní sebevědomí.

- V letech **1817 a 1818** se objevily dva proslulé zlomky větších básnických skladeb, Rukopis královédvorský a Rukopis zelenohorský, označované podle míst nálezů – Dvora Králové a Zelené Hory u Nepomuku v jižních Čechách.
- **Rukopis královédvorský** (RK) – Václav Hanka jej údajně našel ve věžní místnosti kostela ve Dvoře Králové. RK je datován do 13. století, obsahuje 6 větších epických skladeb, 2 skladby lyrickoepické a 6 písní lyrických. Epické básně čerpají jednak z bájí – např. Záboj a Slavoj, jednak z doby historické – Oldřich a Boleslav. Jsou vesměs oslavou vítězných bojů nad nepřáteli vlasti. Lyrické písně mají většinou milostný charakter.
- **Rukopis zelenohorský** (RZ) – byl poslán anonymně nejvyššímu zemskému purkrabímu, hraběti Kolowratovi, jako nález na Zelené Hoře. Obsahoval krátký zlomek o staročeském sněmu kmetů a vladků a další skladbu Libušin soud o dědickém sporu dvou bratří, Chrudoše a Štáhlava. Je kladen do 9. – 10. století a obsahuje 119 veršů.
- Preromantická generace vlastenců přijala oba nálezy s nadšením. Přílišná idealizace vedla k pochybnostem a posléze k bojům o pravost Rukopisů, Dobrovský vyslovil pochybnosti o jejich pravosti. Vědecké důkazy o podvrhu a nepravosti shromáždili v 80. letech 19. století profesori pražské univerzity – **Jaroslav Gebauer, T. G. Masaryk, Otakar Hostinský a Jaroslav Vlček**.
- Rukopisy posílily národní sebevědomí a staly se velkou inspirací pro literární tvorbu – vliv na Máchu, Zeyera, výtvarné umění – Mánes, Myslbek, Aleš a hudbu – Smetana.
- Za padělatele Rukopisů jsou považováni Václav Hanka – básník, překladatel, jazykovědec, knihovník a archivář Českého muzea a Josef Linda – novinář, autor historického románu Záře nad pohanstvem.

Historie

Pavel Josef Šafařík

- Slovenský obrozenecký vědec, (slavista, literární historik a filolog) a básník
- *1795, † 1861
- Žil převážně v Praze, redaktor Světozoru a Časopisu musea Království českého, knihovník a ředitel univerzitní knihovny. Jeden ze zakladatelů vědního oboru slavistiky a vedle F. Palackého čelný představitel NO.
- Jako první podal syntetický obraz jazyka a literatury Slovanů v **Dějínách slovanské řeči a literatury podle všech nářečí**, (1826).
- Věnoval se studiu staré české literatury a památek slovanské kultury - **Rozbor staročeské literatury**, (1843–45), **Slovanské starožitnosti**, (1836–37) – zakladatelské dílo v oblasti slovanské prehistorie a archeologie, vylíčil nejstarší dějiny slovanských národů až do konce 1. tisíciletí, pokoušel se dokázat, že Slované patří vedle Řeků, Římanů a Germánů ke spoluvůrcům evropské kultury.
- Autor jazykovědných a literárně estetických studií - **Památky dřevního písemnictví Jihoslovanů**, (1851), **Památky hlaholského písemnictví**, (1853), **Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie**, (1818 – napsal spolu s F. Palackým), básní **Tatranská múza s lyrou slovanskou**, (1814) a překladů, editor lidových písní.

František Palacký

- Český historik a politik, zakladatel novodobého českého dějepisectví,
- Studia evangelických škol v Trenčíně, jako učitel v aristokratických rodinách, od r. 1823 v Praze, archivář rodiny Štenberků (pod vedením J. Dobrovského), 1831 zemským historiografem (oficiální titul od 1838) a pověřen sepsáním dějin Království českého, 1847 člen Akademie věd ve Vídni, od 1861–72 člen rak. panské sněmovny. Výrazně ovlivnil činnost Královské české společnosti nauk a Společnosti vlasteneckého muzea v Čechách.
- Redaktor Časopisu Společnosti vlasteneckého muzea, vydavatel edice Archiv český.
- Autor vrcholného díla NO - ***Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě*** (1–5, 1848–76, první svazky psány původně německy s názvem Geschichte von Böhmen, 1–5, 1836–76) – zachycuje dobu od počátků národních dějin do roku 1526 – nástup Habsburků = konec české samostatnosti, smysl dějin spatřoval ve stálém vztahu s Němci – ať přátelském či nepřátelském, za nejvýznamnější dobu českých dějin považoval husitství, kterému věnoval jeden díl.
- Hlasatel **austroslavismu** ovlivňující politické a kulturní snahy slovanských národů v monarchii. Odmítl připojení českých zemí k Německu a vyslovil se pro: federativní uspořádání státu, český státoprávní program založil na českém historickém právu a jednotě spisovného jazyka Čechů a Slováků.

Poezie

Jan Kollár

- Slovenský evangelický kněz a kazatel, který ve svém díle propagoval ideu slovanské vzájemnosti, a to jak ve svém díle publicistickém – ***O literárnej vzájemnosti mezi kmeny a nářečnými slávskými*** (1836), tak i v tvorbě umělecké –
- ***Slávy dcera*** (1824, konečná verze 1852) – básnická skladba, která obsahuje předzpěv psaný v antickém časoměrném metru zvaném elegické distichon – střídání pentametru a hexametru, jedná se o patetickou elegii nad slovanskou minulostí, v níž často vítězilo násilí nad právem a spravedlností, vyjadřuje žal nad zánikem polabských Slovanů, ale oslavuje i slavnou minulost a věří ve slavnou budoucnost Slovanů. V jednotlivých zpěvech se prostupuje lyrika milostná, vlastenecká a reflexivní. Autory v nich vyslovuje ideály o nové slovanské společnosti. Osu díla tvoří putování básníka, provázeného Mínou (symbol slovanské vzájemnosti a alegorické představa budoucnosti Slovanů, bohyně Sláva ji věnovala Slovanů jako ochranitelku) a Mílkem (slovanská obdoba Amora) po místech významných pro dějiny Slovanů. Ta jsou symbolizována názvy řek – ***Sála, Labe, Dunaj, Rýn, Vltava***. Nechybí ani obraz slovanského nebe - ***Léthé*** (místo zasloužilých Slovanů) a pekla - ***Acherón*** (místa utrpení nepřátel Slovanů).
- Básníková Mína se ve skutečnosti jmenovala Wilhelmina Schmidtová, seznámil se s ní v průběhu studií v německé Jeně. Její matka nechtěla povolit sňatkem, proto Kollár odešel do Pešti a jako kněz pomáhal tamní slovanské menšině, s Mínou se oženil až po 16 letech

František Ladislav Čelakovský

- Český obrozenecký básník a překladatel
- Narodil se ve Strakonících jako syn tesaře. Studoval filozofii, avšak pro četbu Husovy Postily byl ze studia vyloučen, studia už nikdy nedokončil. Byl vychovatelem a později redaktorem - Pražské noviny a jejich příloha Česká včela, i toto místo však ztratil.
- Profesor slavistiky ve Vratislavi a v Praze.
- Sběratel folkloru: **Slovanské národní písně**, (3 sv., 1822–27) – slovanské lidové písně přeložené do češtiny, **Mudrosloví národu slovanského ve příslovích**, (1852) a autor původních básní psaných v ohlasovém duchu – vzorem je lidová poezie, napodobuje její obsah i formu - **Smíšené básně**, (1822), **Ohlas písní ruských**, (1829) – napodobil ruskou epiku tzv. bylin (básně o bohatýrech), oslavuje hrdinství a sílu, opěvuje vítězství Rusů nad Turky i Napoleonem.
- **Ohlas písní českých**, (1839) – snažil se postihnout ráz českého lidového života, obraz českého venkovského lidu z konce 19. století, převládají v něm skladby lyrické, milostné, žertovné, mnohé z nich zlidověly – **Pocestný**. K epickým skladbám patří i balada **Toman a lesní panna** – popisuje střetnutí vášnivé lásky a tajemných přírodních sil. Vychází z pověry, že v noci před sv. Janem Křtitelem mají v lesích a na polích víly a lesní panny nad člověkem čarovnou moc.
- Lyrický mluvčí je centrem dvoudílné sbírky **Růže stolistá** (1840), v níž snovost mládí je postavena do protikladu k moudrosti zralého věku. Součástí díla jsou i dobové epigramy a prozaické satiry na soudobé kulturní poměry.

Třetí etapa

- 1830 – 1848
- Pozvolna mizí učenecký ráz české literatury, přední místo zaujala literatura krásná. Úsilí spisovatelů směřovalo k vytvoření literatury, která by plně odpovídala soudobým zájmům a potřebám národa. Vedle ojedinělého postoje revolty, jak jej představoval K. H. Mách, převažoval lidovýchovný ráz.
- Toto období bylo dobou romantismu a počátků realismu. Ve 40. letech proběhla polemická srážka mezi Tylem a Havlíčkem a podobu vlastenectví – Tylovy povídky Poslední Čech a Rozervanec.
- Představitelé: **Josef Kajetán Tyl, Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben.**

Čtvrtá etapa

- 50. léta 19. století
- Neúspěch revoluce v roce 1848 způsobil, že se nenaplnily její cíle, mnohonárodnostní monarchie zůstala zachována, absolutismus byl upevněn. Literatura byla touto porážkou těžce postížena. Doznívají umělecké směry předchozího desetiletí. Romantický postoj je postupně nahrazován realistickým zobrazováním skutečnosti a kritickým realismem K. H. Borovského.
- Představitelé – **Božena Němcová, Karel Havlíček Borovský.**